CENTRALNA
KOMISJA
EGZAMINACYJNA

Rodzaj dokumentu:	**Komunikat dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 26 sierpnia 2024 r. w sprawie listy jawnych zadań w części ustnej egzaminu maturalnego z języka białoruskiego jako języka mniejszości narodowej w roku 2025**
Egzamin:	**Egzamin maturalny**
Przedmiot:	**Język białoruski**, część ustna
Termin egzaminu:	Termin główny – **maj 2025 r.** Termin dodatkowy – **czerwiec 2025 r.** Termin poprawkowy – **sierpień 2025 r.**
Data publikacji dokumentu:	26 sierpnia 2024 r. Pierwsza wersja komunikatu została ogłoszona 1 września 2023 r. Zmiana następuje w związku z wejściem w życie przepisów § 59f rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 302, z późn. zm.).

Na podstawie art. 9a ust. 2 pkt 10 lit. a tiret piąte ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty[1] oraz § 59f rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego[2] ogłaszam listę jawnych zadań w części ustnej **egzaminu maturalnego z języka białoruskiego jako języka mniejszości narodowej** obowiązującą w **roku 2025**.[3]

Zadania jawne obowiązujące w części ustnej egzaminu maturalnego z języka białoruskiego w 2025 r.

1. „Біблія дзецям і людзям простым – кніга для навучання, настаўнікам і людзям мудрым – для захаплення”. Паразважай над тэмай. Звярніся да ***Прадмовы да ўсёй Бібліі*** Францыска Скарыны і адвольнага літаратурнага твора.
2. Што такое нацыянальныя каштоўнасці? Адкажы на пытанне, спасылаючыся на апавяданне ***Плачка*** Яна Баршчэўскага і адвольны літаратурны твор.
3. Вобразы простых людзей у літаратуры. Прадстаў тэму, спасылаючыся на паэму ***Тарас на Парнасе*** Канстанціна Вераніцына і адвольны літаратурны твор.
4. Старонкі нацыянальнай гісторыі ў літаратуры. Прадстаў тэму, звяртаючыся да ***Пісьмаў з-пад шыбеніцы*** Кастуся Каліноўскага і адвольнага літаратурнага твора.
5. Роля сацыяльнай сатыры ў тэкстах культуры. Паразважай над праблемай, спасылаючыся на фарс-вадэвіль ***Пінская шляхта*** Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча і адвольны літаратурны твор.
6. Якую ролю ў мастацкай літаратуры адыгрывае камізм? Паразважай над праблемай, спасылаючыся на твор Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча ***Пінская шляхта*** і адвольны літаратурны твор.
7. Чаму родная мова – вялікі скарб для народа? Паразважай над пытаннем, звяртаючыся да ***Прадмовы да “Дудкі беларускай”*** Францішка Багушэвіча і адвольнага літаратурнага твора.
8. Матыў выракання бацькоў у літаратуры. Прадстаў тэму, звяртаючыся да апавядання ***На Каляды к сыну*** Змітрака Бядулі і адвольнага літаратурнага твора.
9. Партрэты старасці ў літаратуры. Паразважай над тэмай, звяртаючыся да апавядання ***На Каляды к сыну*** Змітрака Бядулі і адвольнага літаратурнага твора.
10. Вобразы беднасці ў літаратуры. Прадстаў тэму, абапіраючыся на апавяданне ***Пяць лыжак заціркі*** Змітрака Бядулі і адвольны літаратурны твор.
11. Сацыяльныя праблемы ў літаратуры. Прадстаў тэму, абапіраючыся на апавяданне ***Пяць лыжак заціркі*** Змітрака Бядулі і адвольны літаратурны твор.

[1] Dz.U. z 2024 r. poz. 750, z późn. zm.
[2] Dz.U. z 2024 r. poz. 302, z późn. zm.
[3] Szczegółowy opis części ustnej egzaminu maturalnego z języka białoruskiego od roku szkolnego 2024/2025 (dla absolwentów 4-letniego liceum ogólnokształcącego oraz 5-letniego technikum) jest dostępny w *Informatorze o egzaminie maturalnym z języka białoruskiego jako języka mniejszości narodowej.* Niniejsza lista zadań jawnych określa **wyłącznie** zakres wiadomości i umiejętności sprawdzanych w pierwszym zadaniu w zestawie egzaminacyjnym, który zdający będzie losował podczas części ustnej egzaminu maturalnego z języka białoruskiego w 2025 r. Niniejsza lista **nie wyczerpuje jednak** tematyki omawianej w zakresie każdej z lektur obowiązkowych. Lista ta **nie stanowi również** wytycznych dla nauczycieli określających wyłączną tematykę, która powinna być poruszana podczas zajęć. Znajomość problematyki lektur obowiązkowych sprawdzana będzie również w części pisemnej egzaminu maturalnego z języka białoruskiego, także w zakresie, którego nie obejmuje niniejszy *Komunikat*.

CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

12. Як трэба ставіцца да роднай мовы? Паразважай над пытаннем. Звярніся да адозвы Цёткі ***Шануйце роднае слова!*** і адвольнага літаратурнага твора.
13. Навошта людзям мастацтва? Адкажы на пытанне на падставе ***Апокрыфа*** Максіма Багдановіча і адвольнага літаратурнага твора.
14. Праблемы беларускай нацыі XX стагоддзя ў тэкстах культуры. Прадстаў тэму на падставе эсэ Максіма Багдановіча ***Хто мы такія?*** і адвольнага літаратурнага твора.
15. Чым актуальнае ў наш час паняцце нацыянальнага адраджэння? Паразважай над пытаннем на падставе ***Санета*** Максіма Багдановіча і адвольнага літаратурнага твора.

Ахвярую А. Погодіну

Un sonnet sans défaut
vaut seul un long poème.
Boileau

Беззаганны санет
варты адзін цэлае паэмы.
Буало (фр.)

Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі,
Над хвалямі сінеючага Ніла,
Ўжо колькі тысяч год стаіць магіла:
Ў гаршчку насення жменю там знайшлі.

Хоць зернейкі засохшымі былі,
Усё ж такі жыццёвая іх сіла
Збудзілася і буйна ўскаласіла
Парой вясенняй збожжа на раллі.
Вось сімвал твой, забыты краю родны!
Зварушаны нарэшце дух народны,
Я верую, бясплодна не засне,
А ўперад рынецца, маўляў крыніца,
Каторая магутна, гучна мкне,
Здалеўшы з глебы на прастор прабіцца.

Максім Багдановіч, *Санет*, www.knihi.com

16. Чалавек у крытычнай сітуацыі. Прадстаў тэму, абапіраючыся на апавяданне Максіма Гарэцкага ***Рускі*** і адвольны літаратурны твор.
17. Матыў песняра ў тэкстах культуры. Прадстаў тэму, абапіраючыся на паэму ***Курган*** Янкі Купалы і адвольны літаратурны твор.
18. Чаму павінна служыць мастацтва – праўдзе ці грашам? Адкажы на пытанне, абапіраючыся на паэму Янкі Купалы ***Курган*** і адвольны літаратурны твор.
19. Паэт і паэзія ў тэкстах культуры. Прадстаў тэму, абапіраючыся на паэму ***Курган*** Янкі Купалы і адвольны літаратурны твор.
20. Важныя падзеі з гісторыі беларусаў у тэкстах культуры. Прадстаў тэму, абапіраючыся на артыкул ***Незалежнасць*** Янкі Купалы і адвольны літаратурны твор.

21. Навошта народам незалежнасць? Паразважай над пытаннем, абапіраючыся на артыкул ***Незалежнасць*** Янкі Купалы і адвольны літаратурны твор.
22. Як у тэкстах культуры можа быць прадстаўлена каханне? Паразважай над пытаннем, абапіраючыся на верш Янкі Купалы ***Явар і каліна*** і адвольны літаратурны твор.

Песняй вясны лебядзінаю,
Скінуўшы зімнія чары,
Шэпчуцца явар з калінаю
Ў сумнай даліне над ярам.

Лісцікі зеленяй хваляцца
Небу панятлівай мовай:
Росамі мыюцца раніцай,
Песцяцца сонцам паўднёвым.

Захадам модлы пакорныя
З маткай-зямлёй адпраўляюць;
Тайна у ночаньку чорную
Месяца, зор выглядаюць.

Слухаюць смехаў русалчыных,
Лопату крылляў начніцы,
Ветру павеваў ап’янчаных,
Плюскату шклістай крыніцы.

Чуецца музыка дзіўная
Ў повесцях сонных імшараў...
Цешыцца явар з калінаю,
Скінуўшы зімнія чары.

Янка Купала, *Явар і каліна*, www.knihi.com

23. З чаго складаецца культурная спадчына? Паразважай над пытаннем, абапіраючыся на верш Янкі Купалы ***Спадчына*** і адвольны літаратурны твор.

Ад прадзедаў спакон вякоў
Мне засталася спадчына;
Паміж сваіх і чужакоў
Яна мне ласкай матчынай.

Аб ёй мне баюць казкі-сны
Вясеннія пражаліны,
І лесу шэлест верасны,
І ў полі дуб апалены.

Аб ёй мне будзіць успамін
На ліпе бусел клёкатам
І той стары амшалы тын,

CENTRALNA
KOMISJA
EGZAMINACYJNA

Што лёг ля вёсак покатам;

І тое нуднае ягнят
Бляянне-зоў на пасьбішчы,
І крык вароніных грамад
На могілкавым кладзьбішчы.

І ў белы дзень, і ў чорну ноч
Я ўсцяж раблю агледзіны,
Ці гэты скарб не збрыў дзе проч,
Ці трутнем ён не з'едзены.

Нашу яго ў жывой душы,
Як вечны светач-полымя,
Што сярод цемры і глушы
Мне свеціць між вандоламі.

Жыве з ім дум маіх сям'я
І сніць з ім сны нязводныя...
Завецца ж спадчына мая
Ўсяго Старонкай Роднаю.

Янка Купала, *Спадчына*, www.knihi.com

24. Што чалавеку патрэбна для шчасця? Паразважай над пытаннем, абапіраючыся на апавяданне Якуба Коласа ***Што яны страцілі?*** і адвольны літаратурны твор.
25. Якую функцыю могуць выконваць апісанні прыроды ў тэкстах культуры? Адкажы на пытанне, звяртаючыся да паэмы ***Новая зямля*** Якуба Коласа і адвольнага літаратурнага твора.
26. Як у тэкстах культуры бывае прадстаўлены горад? Адкажы на пытанне, звяртаючыся да паэмы ***Новая зямля*** Якуба Коласа і адвольнага літаратурнага твора.
27. Як у тэкстах культуры бывае прадстаўлена штодзённасць? Адкажы на пытанне, звяртаючыся да паэмы ***Новая зямля*** Якуба Коласа і адвольнага літаратурнага твора.
28. Ці прыносіць помста шчасце? Паразважай над пытаннем, абапіраючыся на апавяданне Кузьмы Чорнага ***Макаркавых Волька*** і адвольны літаратурны твор.
29. Маральныя дылемы ў літаратуры. Паразважай над тэмай, абапіраючыся на апавяданне Кузьмы Чорнага ***Макаркавых Волька*** і адвольны літаратурны твор.
30. Роля паэта ў цяперашнім свеце. Паразважай над тэмай. Звярніся да верша Ларысы Геніюш ***Маці мая сялянская*** і адвольнага літаратурнага твора.

***
Маці мая сялянская,
маці мая славянская,
ветлівая, гасцінная,
ў крыўдзе чужой
непавінная.

Ураджайная і зялёная,
хлебам слаўная ад вякоў,
неспакойная, неўгамонная
ды бунтарская ў жылах кроў.

Гаспадарыла
ды батрачыла –
намагалася за дваіх.
Не хачу я чужое
мачыхі
аглядаць
на слядох тваіх!

Ты мой боль круты,
ты мой шлях святы,
сцежка верная ў цішыне.
Ўсё мне дорага,
што прыдбала ты
працай, сілаю
для мяне.

Ты – як праўда праўд,
ўсюды свой і брат,
мовы роднае
звонкі дар,
Ты мой шлях круты,
ты мой боль святы,
Беларусь мая,
мой алтар.

[1966]

Ларыса Геніюш, *Маці мая сялянская*, www.rv-blr.com

31. У чым заключаецца геройства? Паразважай над пытаннем, спасылаючыся на апавяданне Янкі Брыля ***Маці*** і адвольны літаратурны твор.
32. Жанчына і вайна. Паразважай над тэмай, спасылаючыся на апавяданне ***Слепата*** Яна Скрыгана і адвольны літаратурны твор.
33. Вобразы дзяцей у літаратуры. Прадстаў тэму на падставе апавядання ***Дзеці настаўніцы*** Івана Шамякіна і адвольнага літаратурнага твора.
34. Якое значэнне маюць традыцыйныя абрады ў жыцці беларусаў? Адкажы на пытанне на падставе вядомых табе фрагментаў рамана ***Людзі на балоце*** Івана Мележа і адвольнага літаратурнага твора.
35. Адносіны дзяцей і бацькоў у літаратуры. Прадстаў тэму на падставе апавядання ***Чаравікі-туфелькі*** Барыса Сачанкі і адвольнага літаратурнага твора.
36. У чым заключаецца канфлікт пакаленняў? Паразважай над пытаннем, спасылаючыся на апавяданне Барыса Сачанкі ***Чаравікі-туфелькі*** і адвольны літаратурны твор.
37. Гісторыі кахання ў літаратуры. Прадстаў тэму, абапіраючыся на апавяданне ***Дарога праз лес*** Барыса Сачанкі і адвольны літаратурны твор.

CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

38. Адносіны чалавека і прыроды ў літаратуры. Прадстаў тэму, абапіраючыся на вядомыя табе фрагменты кнігі ***Зямля пад белымі крыламі*** Уладзіміра Караткевіча і адвольны літаратурны твор.
39. Матыў здрады ў літаратуры. Прадстаў тэму, абапіраючыся на вядомыя табе фрагменты аповесці ***Дзікае паляванне караля Стаха*** Уладзіміра Караткевіча і адвольны літаратурны твор.
40. Адмоўныя героі ў літаратуры. Прадстаў тэму, абапіраючыся на вядомыя табе фрагменты аповесці ***Дзікае паляванне караля Стаха*** Уладзіміра Караткевіча і адвольны літаратурны твор.
41. Матыў смерці ў літаратуры. Паразважай над тэмай, абапіраючыся на мініяцюру ***Гасцінец*** Сакрата Яновіча і адвольны літаратурны твор.
42. У чым заключаецца бацькоўская любоў? Паразважай над пытаннем, абапіраючыся на апавяданне ***Бацькаў гнеў*** Сакрата Яновіча і адвольны літаратурны твор.
43. Матыў старасці ў літаратуры. Прадстаў тэму, абапіраючыся на вядомыя табе фрагменты п’есы ***Вечар*** Аляксея Дударава і адвольны літаратурны твор.
44. Ці варта рабіць дабро? Паразважай над пытаннем, спасылаючыся на твор Васіля Быкава ***Аблава*** і адвольны літаратурны твор.
45. Вобразы маладых людзей у літаратуры. Прадстаў тэму на падставе апавядання ***Калі хочацца жыць*** Васіля Быкава і адвольнага літаратурнага твора.
46. Што для чалавека значыць Радзіма? Паразважай над пытаннем. Звярніся да верша Алеся Барскага ***Беластоцкі край*** і адвольнага літаратурнага твора.

Мой Беластоцкі край – мая Айчына!
З табою звязаны мой лёс і доля.
Люблю лясы твае, люблю даліны,
Кахаю шчыра бацькаўскае поле.

Калышашся ў напевах песні роднай
І мыеш твар у промнях залацістых,
І толькі тут я поўнасцю свабодны,
І толькі тут душой заўсёды чысты.

Сямяцічы і Гайнаўка, і Бельск старынны,
Саколка ціхая, зялёная Дуброва,
Любоў да вас – мая адвечная павіннасць
І вернасць матчынай спрадвечнай мове.

Шасціць калоссе у палях шырокіх,
Бурліць крыніца песняю адвечнай,
Звініць нядзельны звон з царквы далёкай, –
На роднай Беласточчыне я вечны.

Зямля мая, мой беларускі краю,
Над Нарваю, над Бугам задуменным
Я вольны тут, душой адпачываю,
Мой краю вечны, краю незаменны.

Алесь Барскі, *Беластоцкі край*, [у:] А. Барскі, *Выбраныя творы*, Мінск 2011, с. 21.

47. Ці павінен чалавек берагчы памяць аб сваёй Малой Айчыне? Паразважай над пытаннем. Звярніся да верша Алеся Барскага ***Беластоцкі край*** і адвольнага літаратурнага твора.

Мой Беластоцкі край – мая Айчына!
З табою звязаны мой лёс і доля.
Люблю лясы твае, люблю даліны,
Кахаю шчыра бацькаўскае поле.

Калышашся ў напевах песні роднай
І мыеш твар у промнях залацістых,
І толькі тут я поўнасцю свабодны,
І толькі тут душой заўсёды чысты.

Сямяцічы і Гайнаўка, і Бельск старынны,
Саколка ціхая, зялёная Дуброва,
Любоў да вас – мая адвечная павіннасць
І вернасць матчынай спрадвечнай мове.

Шасціць калоссе у палях шырокіх,
Бурліць крыніца песняю адвечнай,
Звініць нядзельны звон з царквы далёкай, –
На роднай Беласточчыне я вечны.

Зямля мая, мой беларускі краю,
Над Нарваю, над Бугам задуменным
Я вольны тут, душой адпачываю,
Мой краю вечны, краю незаменны.

Алесь Барскі, *Беластоцкі край*, [у:] А. Барскі, *Выбраныя творы*, Мінск 2011, с. 21.

48. Экалагічныя катастрофы і іх асэнсаванне ў тэкстах культуры. Паразважай над тэмай на падставе вядомых табе фрагментаў кнігі Святланы Алексіевіч ***Чарнобыльская малітва*** і адвольнага літаратурнага твора.

p.o. DYREKTOR
Horacy Dębowski

CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA